

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 maja 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Dziergawka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Bednarek

SSN Paweł Kołodziejcki

w sprawie **R. B.**

oskarżonego o czyny z art. 278 § 1 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 21 maja 2026 r.,

skargi prokuratora na wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 8 grudnia 2025 r., sygn. akt V Ka 1304/24

uchylający wyrok Sądu Rejonowego w Wejherowie

z dnia 20 lutego 2024 r., sygn. akt II K 1614/22

i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

Małgorzata Bednarek

Anna Dziergawka

Paweł Kołodziejcki

UZASADNIENIE

[J.J.]

Sąd Rejonowy w Wejherowie wyrokiem z dnia 20 lutego 2024 r., sygn. akt II K 1614/22 uznał oskarżonego R. B. za winnego ciągu dziewięciu przestępstw z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., za które to czyny został skazany przy zastosowaniu art. 91 § 1 k.k. na karę 3 (trzech) lat i 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności oraz karę 300 (trzystu) stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość 1 (jednej) stawki dziennej grzywny na kwotę 20,00 (dwadzieścia 00/100) złotych (pkt I). Sąd orzekł także obowiązek naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonych (pkt II) oraz w przedmiocie kosztów sądowych (pkt III i IV).

Apelację od powyższego wyroku w części dotyczącej orzeczenia o wymiarze kary wywiódł obrońca skazanego. Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez wymierzenie oskarżonemu najniższej ustawowo dopuszczalnej kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 3 lat.

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z dnia 8 grudnia 2025 r., sygn. akt V Ka 1304/24 uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Wejherowie.

Od powyższego wyroku skargę na niekorzyść oskarżonego wniósł Zastępca Prokuratora Rejonowego w Wejherowie, wyrokowi temu zarzucając obrazę przepisów postępowania, która miała istotny wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. poprzez błędne przyjęcie, że zachodzi potrzeba przeprowadzenia przewodu na nowo w całości, podczas gdy materiał dowodowy jest kompletny i wystarczający do wydania orzeczenia merytorycznego, zaś nawet w braku takiego uznania prawidłową procedurą jest uzupełnienie materiału dowodowego przez sąd odwoławczy poprzedzające wyrokowanie.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w II instancji Sądowi Okręgowemu w Gdańsku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wywiedziona przez prokuratora skarga okazała się zasadna, co skutkowało koniecznością uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi

Okręgowemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Na wstępie przypomnieć należy, że zgodnie z art. 539a § 1 k.p.k. skarga od wyroku sądu odwoławczego, uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, może być wniesiona wyłącznie z powodu naruszenia art. 437 k.p.k. lub z powodu uchybień określonych w art. 439 § 1 k.p.k. Zawarty w tym przepisie zwrot „wyłącznie” oznacza, że określony w nim katalog podstaw wniesienia skargi ma charakter zamknięty i ogranicza się do uchybień w postaci zaistnienia bezwzględnych przyczyn odwoławczych oraz naruszenia art. 437 zdanie drugie k.p.k. Zgodnie z tym ostatnim przepisem uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w przypadku stwierdzenia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 k.p.k., braku możliwości merytorycznego orzeczenia wynikającego z reguł *ne peius* określonych w art. 454 k.p.k. lub jeżeli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości.

W każdej z tych sytuacji, sąd odwoławczy jest zobowiązany do wskazania, która z okoliczności wymienionych w art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k., stanowiła *in concreto* podstawę uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji oraz przedstawienia argumentów, które doprowadziły go do takiego wniosku. Zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy, po wniesieniu skargi na wyrok sądu odwoławczego, ogranicza się do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego. Niezależnie od podstawy wydania kasatoryjnego wyroku, kontrola w trybie skargi, nie może ograniczyć się jednak tylko do sprawdzenia czy sąd odwoławczy podał formalnie dopuszczalną podstawę uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, ale należy zbadać, czy w realiach konkretnej sprawy rzeczywiście istniała taka podstawa (zob. uchwała SN dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17).

Wypada przy tym podkreślić, że przesłanka „konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu w całości” stanowi wyjątek od zasady „czystego modelu apelacyjnego”, w związku z czym należy ją wyklądać wąsko. W konsekwencji podstawa orzeczenia kasatoryjnego z art. 437 k.p.k. aktualizuje się jedynie wtedy, gdy w postępowaniu pierwszoinstancyjnym doszło do takiego naruszenia norm

prawa procesowego, które w realiach konkretnej sprawy podważa rzetelność całego tego postępowania, co przemawia za powtórzeniem (przeprowadzeniem na nowo) wszystkich czynności procesowych składających się na przewód sądowy w sądzie pierwszej instancji. Konieczność ponownego przeprowadzenia wszystkich dowodów wystąpi wówczas, gdy wszystkie dowody były nieprawidłowo przeprowadzone, jak też, gdy w sprawie w ogóle żaden dowód nie został przeprowadzony przez sąd pierwszej instancji (zob. wyrok SN z dnia 26 listopada 2020 r., IV KS 32/20; wyrok SN z dnia 9 marca 2022 r., I KS 4/22). Słusznie zastrzega się jednak, że konieczności ponownego przeprowadzenia w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji wszystkich dowodów nie można zawęzać do jedynie tych dwóch wypadków. Owa konieczność przeprowadzenia wszystkich dowodów na rozprawie przed sądem pierwszej instancji będzie również zachodziła, gdy nieprawidłowe przeprowadzenie większości dowodów w sądzie pierwszej instancji spowoduje niemożność poddania ocenie tych prawidłowo przeprowadzonych (zob. uchwała SN z dnia 22 maja 2019 r., I KZP 3/19; wyrok SN z dnia 9 lutego 2021 r., V KS 2/21; wyrok SN z dnia 18 stycznia 2023 r., IV KS 34/22; wyrok SN z dnia 4 lipca 2023 r., II KS 16/23).

Taka sytuacja nie zaistniała jednak w przedmiotowej sprawie. Materiał dowodowy znajdujący się w aktach został przeprowadzony prawidłowo, jedynie wymaga uzupełnienia celem dokonania jego prawidłowej oceny.

W rozpatrywanej sprawie, Sąd Okręgowy, uchylając zaskarżony wyrok i przekazując sprawę Sądowi Rejonowemu w Wejherowie do ponownego rozpoznania wskazał przede wszystkim, iż ograniczył rozpoznanie apelacji tylko do uchybień podlegających uwzględnieniu z urzędu, oraz podniósł, że „utrzymanie wyroku skazującego w sytuacji niewystarczająco wnikliwej oceny dowodów obciążających oskarżonego byłoby rażąco niesprawiedliwie”, powołując przy tym art. 440 k.p.k. (sekcja 4 uzasadnienia). Sąd Okręgowy podkreślił, iż konieczne jest przeprowadzenie przewodu sądowego w całości, z uwagi na zakres okoliczności koniecznych do ponownego zweryfikowania oraz zakres dowodów potrzebnych do osiągnięcia tego celu (sekcja 5.3.2 uzasadnienie), nie uzasadniając jednak swego stanowiska.

Z analizy treści uzasadnienia sądu drugiej instancji wynika bowiem, iż powodem wydania orzeczenia kasatoryjnego była potrzeba przeprowadzenia

uzupełniającego postępowania dowodowego, poprzez ponowne przesłuchanie świadków J. C. i M. C., a także świadków zawnioskowanych na etapie postępowania odwoławczego przez oskarżonego, zaś w razie konieczności innych czynności procesowych oraz dokonanie rzetelnej oceny całego materiału dowodowego. Wskazywany przez sąd odwoławczy zakres dowodów koniecznych do przeprowadzenia, wbrew twierdzeniom Sądu Okręgowego nie przekonuje jednak, aby dla prawidłowego wyrokowania w niniejszej sprawie niezbędne było ponowienie postępowania pierwszoinstancyjnego w zakresie wymaganym przez przepis art. 437 § 2 zdanie 2 *in fine* k.p.k. Trzeba podkreślić, że ani konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego, ani potrzeba dokonania ponownej, spełniającej wymogi art. 7 k.p.k., oceny dowodów już przeprowadzonych prawidłowo, bez względu na ich rangę i znaczenie dla wyniku postępowania, w żadnym razie nie może stanowić podstawy do uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania na podstawie art. 437 § 2 *in fine* k.p.k. (zob. wyrok SN z dnia 9 grudnia 2016 r., IV KS 5/16; wyrok SN z dnia 27 czerwca 2017 r., V KS 4/7; wyrok SN z dnia 21 maja 2020 r., IV KS 9/20; wyrok SN z dnia 8 maja 2024 r., IV KS 13/24; wyrok SN z dnia 21 stycznia 2026 r., V KS 42/25; wyrok SN z dnia 21 stycznia 2026 r., V KS 49/25).

Jeżeli więc Sąd Okręgowy dostrzegał potrzebę poszerzenia zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, to samodzielnie powinien ten materiał uzupełnić, a następnie dokonać jego stosownej oceny przez pryzmat zarzutów podniesionych w apelacji. Co więcej, z akt sprawy wynika, że sąd odwoławczy podjął próbę wezwania świadków J. C. i M. C. na rozprawę, a zatem uzupełnienia postępowania dowodowego, od czego jednak w efekcie odstąpił, z uwagi na trudności z doręczeniem wezwań. Z uwagi na aktualne brzmienie art. 452 § 2 k.p.k. oraz treść art. 167 k.p.k. regułą jest prowadzenie uzupełniającego postępowania dowodowego przed sądem drugiej instancji i orzekanie reformatoryjne, zaś uchylenie wyroku sądu *meriti* w oparciu o przesłankę z art. 437 § 2 *in fine* k.p.k. powinno mieć miejsce jedynie w sytuacjach wyjątkowych, kiedy bez ponowienia wszystkich dowodów nie jest możliwe wydanie trafnego rozstrzygnięcia. Trafnie dostrzega się w piśmiennictwie, że poza podstawami oddalenia wniosku dowodowego określonymi w art. 170 § 1 k.p.k. i w art. 452 § 2 k.p.k. sąd odwoławczy nie jest blokowany innymi

ograniczeniami w przeprowadzaniu dowodów, co umożliwia merytoryczne orzekanie także na podstawie dowodów przeprowadzonych w drugiej instancji (zob. D. Świecki (w:) D. Świecki (red.), B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 452, Warszawa 2018, teza 4).

Postępowanie przed sądem odwoławczym obecnie ma cechy postępowania apelacyjnego, a nie kasatoryjnego. Zwiększona apelacyjność postępowania drugoinstancyjnego nie tylko pozwala, ale wręcz implikuje obowiązek ponowienia lub uzupełnienia materiału dowodowego w zakresie, w jakim jest to niezbędne dla prawidłowego przeprowadzenia kontroli odwoławczej. W razie braku okoliczności wymienionych w art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k., sąd odwoławczy w obliczu stwierdzenia uchybienia, obowiązany jest dokonać zmiany zaskarżonego orzeczenia. Podstawę mogą stanowić tu zarówno dowody zgromadzone przez sąd pierwszej instancji, jak i dowody przeprowadzone przed sądem drugiej instancji, z tym zastrzeżeniem, że nie może to prowadzić do powtórzenia przewodu w całości. Jeżeli więc stan dowodowy nie jest wystarczający do wydania wyroku reformatoryjnego i wymaga uzupełnienia przewodu sądowego, lecz nie w całości, to sąd *ad quem* jest zobowiązany przeprowadzić dowody i wydać orzeczenie merytoryczne. Uprawnienia w zakresie przeprowadzenia dowodów pozostają na tej płaszczyźnie analogiczne, jak przed sądem I instancji. Sąd odwoławczy może więc przeprowadzić dowód zarówno z osobowego źródła dowodowego, jak i ze źródła rzeczowego, może przeprowadzić dowody w sposób bezpośredni oraz w wypadkach wskazanych w ustawie, w sposób pośredni. Zaznaczyć przy tym trzeba, że w przypadku, gdy sąd odwoławczy zmienia zaskarżone orzeczenie, to w tym zakresie – wchodząc w rolę sądu *meriti*, powinien dostosować treść rozstrzygnięcia do wymogów art. 413 § 1 pkt 5 i 6 oraz § 2 pkt 1 i 2 k.p.k., a treść pisemnego uzasadnienia wyroku – do wymogów art. 424 § 1 i 2 k.p.k. (art. 458 k.p.k.) (zob. postanowienie SN z dnia 24 października 2017 r., V KK 265/17).

Dodać wypada, że prowadzenie własnego postępowania dowodowego przez sąd odwoławczy stanowi regułę, zwłaszcza w świetle art. 452 § 2 k.p.k. Jedynie wyjątkowo, kiedy bez ponowienia wszystkich dowodów nie jest możliwe wydanie trafego rozstrzygnięcia, sąd odwoławczy może wyrok sądu pierwszej instancji uchylić i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania (zob. wyrok SN z dnia 5

marca 2024 r., I KS 39/23). Sąd odwoławczy nie jest także związany opisem czynu, co dotyczy w szczególności daty czynu oraz sposobu działania sprawcy (zob. wyrok SN z dnia 19 września 2024 r., I KS 12/24).

Reasumując, na gruncie przedmiotowej sprawy, Sąd Okręgowy nie wykazał konieczności powtórzenia przewodu sądowego w całości. Uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji stanowiło zatem rażące naruszenie przepisu art. 437 § 2 zdanie 2 k.p.k., co znalazło potwierdzenie w złożonej skardze.

Mając powyższe na uwadze konieczne stało się uchylenie wyroku sądu drugiej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy przeprowadzi te dowody, które w jego ocenie są konieczne, a następnie dokona kompleksowej oceny materiału dowodowego i wyda orzeczenie, mając na uwadze, aby nie naruszyć art. 437 § 2 k.p.k.

Kierując się powyższą argumentacją, Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku.

[J.J.]

[a.ł.]

Małgorzata Bednarek Anna Dziergawka Paweł Kołodziejcki